

AKADEMICKÝ
BULLETIN

AKADEMICKÝ
BULLETIN

Akademie věd
České republiky

e-magazín AV ČR | 4/2017

Eva Zažímalová:

Nejdříve musíme zasít, až potom lze sklízet

Nové členky a noví
členové Akademické
a Vědecké rady AV ČR

Pozvánky na jarní
akce pracovišť AV ČR

Tajemství
Mléčné dráhy

Vážené kolegyně a vážení kolegové, dámy a pánové,

ráda bych využila této příležitosti a ještě jednou poděkovala všem, kteří mi dali svůj hlas a vyjádřili mi tak důvěru k vedení Akademie věd ČR.

V tuto chvíli se Akademie věd nachází v relativně klidném období, kdy politická reprezentace je vůči Akademii vstřícná. Tohoto období tedy musíme využít pro další konsolidaci našich pracovišť a pro postupné uhrazení vnitřního dluhu, který se vzhledem ke klesajícímu institucionálnímu financování vytvořil v minulých letech. Zároveň se musíme snažit o další zvyšování úrovně našeho vědeckého výkonu a o stabilizaci našich pracovišť. Naším společným cílem je snížit příliš velkou závislost na účelovém financování ve prospěch financování institucionálního (z vlastní kapitoly AV ČR ve státním rozpočtu) tak, abychom měli více času na vlastní koncepční a badatelskou práci. To považuji za hlavní prioritu. Mám za to, že pouze stabilní instituce s financováním zajištěným na delší období mohou věrohodně vytvářet střednědobé strategie svého rozvoje a budovat svoji excelenci. A jen takovéto instituce mohou efektivně spolupracovat s podnikatelskou sférou.

Zásadním faktorem pro dosažení špičkové kvality výzkumné činnosti jsou přitom vysoce kvalifikovaní lidé. Chceme-li mít konkurenceschopnou českou vědu, musíme našim vědcům vytvořit konkurenceschopné podmínky, přinejmenším v evropském měřítku, a to i v oblasti podpory úspěšné účasti v zahraničních grantových soutěžích. Bez odpovídajícího finančního zajištění, bez stabilních a předvídatelných podmínek a bez vstřícného administrativního a legislativního prostředí si nejlepší vědce nelze získat ani udržet. To považuji za druhou klíčovou prioritu.

Další oblastí, které se chci systematicky věnovat, je postavení Akademie věd ve společnosti a její role při kultivování veřejného prostoru. V tomto ohledu považuji za významné rozšíření spolupráce Akademie věd s oběma komorami Parlamentu ČR i s vládou ČR s cílem poskytovat zákonodárcům i členům vlády odborná stanoviska k aktuálním tématům. Zároveň se domnívám, že v tomto směru lze úspěšně rozvinout i potenciál Strategie AV21. V neposlední řadě bych ráda organizovala pravidelná neformální setkávání s řediteli ústavů v Třešti nebo v Liblicích a zavedla pravidelné „Dny otevřených dveří“ na Národní 3 pro všechny pracovníky Akademie věd s cílem dále podpořit vzájemnou komunikaci mezi pracovišti a vedením Akademie – myslím si, že pravidelný, živý a osobní kontakt nelze ničím jiným nahradit.

Jsem přesvědčena, že toto vše můžeme spolu zvládnout a společnými silami tak posunout Akademii věd zase o kousek dál.

Srdečně
Eva Zažímalová

AKADEMICKÝ BULLETIN

- 04 HLAVNÍ ZPRÁVA Eva Zažímalová:
Nejdříve musíme zasít, až potom lze sklízet
- 06 AKADEMICKÁ RADA
- 10 VĚDECKÁ RADA
- 14 AKTUALITY Z WEBU AVCR.CZ
- 16 POZVÁNKY
- 20 ZAJÍMAVOSTI
- 22 SOUTĚŽE A OCENĚNÍ
- 24 KNIHY MĚSÍCE
- 26 VIDEO
- 27 FOTOGRAFIE

AB / Akademický bulletin, č. 4/2017

Vydává Odbor mediální komunikace Kanceláře Akademie věd ČR
Elektronický měsíčník vydávaný výlučně pro vnitřní potřebu Akademie věd ČR
Odpovědná redaktorka: Anna Pogramová, pogramova@kav.cas.cz
Grafické zpracování: Karol L' Huillier
Korektury: Irena Vítková
Fotografie k tematickým článkům: Stanislava Kyselová

Nápověda:

Po kliknutí na jednotlivé položky obsahu se dostanete rovnou na vybraný článek, kliknutím na modrý obdélník v horním rohu každé stránky se vrátíte zpět na Obsah.

Informace:

AB / Akademický bulletin vychází jednou měsíčně kromě července a srpna (10krát ročně). Zaměstnanci AV ČR a pracovišť AV ČR mají možnost do AB / Akademického bulletinu přispět článkem či návrhem tématu. Uzávěrka příspěvků a návrhů témat do dalšího čísla je vždy do konce předchozího měsíce.

Nová předsedkyně AV ČR Eva Zažímalová: Nejdříve musíme zasít, až potom lze sklízet

Dne 25. března 2017 začalo funkční období nové předsedkyni AV ČR prof. Evě Zažímalové. Jedním z prvních důležitých úkolů podle ní je „dobře rozdělit agendy mezi jednotlivé členy nově zvolené Akademické rady Akademie věd ČR“, uvedla v rozhovoru pro Českou televizi.

Udělám vše, aby byla Akademie věd ve stále lepší kondici – nejde o práci pro jednoho člověka, a tak se těším na spolupráci se členy Akademické i Vědecké rady, jakož i s řediteli ústavů,“ řekla prof. Zažímalová po svém zvolení do funkce předsedkyně. „Obavy má člověk z něčeho, co nezná, a jelikož jsem byla několik let ředitelkou jednoho ústavu Akademie věd a čtyři roky v Akademické radě, tak už to není úplný krok do neznáma,“ uvedla v rozhovoru pro **Ona DNES** prof. Zažímalová.

Za jeden ze svých **cílů** pokládá potřebu připomínat a objasňovat důležitou funkci Akademie věd ČR politické reprezentaci, aby byl zajištěn kontinuální růst rozpočtové kapitoly AV ČR. „V okamžiku, kdy by Akademie věd přestala existovat, by to znamenalo velký odliv mozků, ti nejlepší lidé by našli bez problému místo kdekoli v cizině,“ říká prof. Zažímalová. Za základní argumenty považuje nutnost kompenzace výše vnitřního zadlužení pracovišť AV ČR, zvýšení efektivity výzkumné činnosti a stabilitu výzkumných institucí. „Akademie věd ČR má ty nejlepší předpoklady rozumným způsobem spojovat základní a aplikovaný výzkum a já se budu snažit, abych pro to vytvářela ty nejlepší podmínky a aby Akademie věd ČR dosahovala stále lepších výsledků a přitom zůstala kultivovanou a respektovanou institucí, o čemž jsem přesvědčena, že je,“ řekla při svém jmenování na Pražském hradě nová předsedkyně.

Ve svém programovém prohlášení prof. Zažímalová uvedla, že se chce soustředit především na vytvoření vhodných podmínek pro zvyšování úrovně vědy a výzkumu na pracovištích Akademie věd ČR.

„Nemám ráda striktní rozdělování na základní a aplikovaný výzkum. Je to kontinuální proces a nedá se říci, kde je hranice základního výzkumu a kde už začíná výzkum aplikovaný,“ uvedla v rozhovoru pro Českou televizi. „Je těžké odlišovat základní a aplikovaný výzkum. Ale jedno je jisté – bez kvalitního základního výzkumu žádný aplikovaný výzkum nebude. Nejdříve je potřeba investovat, až potom je možné mít výsledky. A já bych si dovolila použít přirovnání z rostlinné říše, kde také nejdříve musíte zasít, až potom můžete sklízet,“ doplnila nová předsedkyně na tiskové konferenci po jednání s představiteli Senátu České republiky.

Důležitou roli Akademie věd ČR vidí její nová předsedkyně i v kultivaci veřejného prostoru. Vědci by podle ní měli mít „přirozenou povinnost vyjadřovat se k problémům současnosti“. Nová předsedkyně vnímá jako důležité i rozšíření programu Strategie AV 21. „Do této strategie se zapojuje čím dál tím víc ústavů, ale ne proto, že by to pro ně bylo povinné. Prostě v tom vidí smysl. Vědecké pracovníky velice těžko k něčemu přinutíte. Jsou to kreativní lidé, kteří neradi pracují v nějakém sešněrovaném prostředí. A kvalitní výzkum je nakonec – dříve či později – výzkumem ve veřejném zájmu,“ uvedla prof. Eva Zažímalová v rozhovoru pro portál **Věda a výzkum**.

Do posledního hodnocení výzkumu v rámci Akademie věd se zapojilo více než tisíc hodnotitelů. „Většina z nich byla ze zahraničí,“ řekla ve výše zmíněném rozhovoru nová předsedkyně. Takové podrobné hodnocení podle ní není příliš drahé, ale je velmi náročné logisticky. „Zorganizovat ho dobře – to není triviální úkol,“ uvedla prof. Zažímalová a zdůraznila, že Akademie věd ČR dává své zkušenosti k dispozici komukoliv, kdo o to projeví zájem.

Nová Akademická rada

V úterý 21. března 2017 se v Národním domě na Vinohradech uskutečnilo L. zasedání Akademického sněmu. Během jednání byli mj. zvoleni noví členové a nové členky Akademické a Vědecké rady AV ČR. První oblast věd o neživé přírodě má 5 členů, 6 členů je z oblasti věd o živé přírodě a chemických věd a 4 členové Akademické rady jsou z oblasti humanitních a společenských věd. Funkce se ujali 25. března 2017.

Seznam nově zvolených členů Akademické rady pro období 2017–2021:

I. Oblast věd o neživé přírodě

prof. Ing. Michal Haindl, DrSc. (nar. 1955)
Ústav teorie informace
a automatizace AV ČR

RNDr. Pavel Krejčí, CSc. (nar. 1954)
Matematický ústav
AV ČR

prof. Ing. Josef Lazar, Dr. (nar. 1965)
Ústav přístrojové techniky
AV ČR

doc. Ing. Luboš Náhlík, Ph.D. (nar. 1975)
Ústav fyziky materiálů
AV ČR

Místopředseda

prof. Jan Řídký, DrSc. (nar. 1951)
Fyzikální ústav AV ČR

Ve Fyzikálním ústavu AV ČR (FZÚ) pracuje od ukončení studií na MFF UK v roce 1975. Vědecky působí v oblasti experimentální fyziky elementárních částic, kandidátskou práci obhájil v roce 1983. Poté více než sedm let strávil v zahraničí v SÚJV Dubna a v CERN. Od roku 1997 se podílí na experimentu AUGER. Je spoluautorem více než 400 prací s cca 14 000 citacemi. Jeho pedagogická činnost obnáší výběrové přednášky na MFF UK a PřF UP v Olomouci, je školitelem nebo konzultantem 10 obhájených doktorských prací. V roce 2008 se habilitoval, od roku 2014 je profesorem. Od 90. let byl ve FZÚ vedoucím oddělení, vedoucím sekce a od r. 2007 ředitelem ústavu. Z tohoto titulu se od roku 2009 podílí na řadě projektů financovaných ze strukturálních fondů (OP PK a OP VaVpl) za téměř 320 mil. eur, z nichž velkým mezinárodním významem vyniká zejména projekt ELI.

II. Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

**RNDr. Martin Bilej,
DrSc. (nar. 1962)**
Mikrobiologický ústav
AV ČR

**Ing. Jana Bludská, CSc.
(nar. 1952)**
Ústav anorganické chemie
AV ČR

**prof. RNDr. Ladislav
Kavan, DSc. (nar. 1951)**
Ústav fyzikální chemie J.
Heyrovského AV ČR

**doc. RNDr.
Stanislav Kozubek, DrSc.
(nar. 1953)**
Biofyzikální ústav AV ČR

Místopředseda

**RNDr. Hana Sychrová,
DrSc. (nar. 1959)**
Fyziologický ústav AV ČR

**RNDr. Zdeněk Havlas,
DrSc. (nar. 1951)**
Ústav organické chemie
a biochemie AV ČR

Věnuje se teoretické a výpočetní chemii. Teoretickou chemii využívá ke studiu systému jak v základním, tak excitovaném stavu. V posledních letech se věnuje problému zvýšení účinnosti solárních článků. Publikoval 165 vědeckých článků, jeho práce byly citovány 5700krát (h-index 37). Vedl 21 doktorských a diplomových prací. Je předsedou Učené společnosti ČR a členem Rady pro výzkum, vývoj a inovace. Deset let pracoval jako ředitel Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR. Rád by v roli člena Akademické rady využil své znalosti a zkušenosti z vedení jednoho z největších ústavů Akademie věd. Chtěl by se věnovat práci ve II. vědní oblasti. Existence Akademie věd je odůvodněna excelentností výzkumu, který provádí. Je si ovšem nutné přiznat, že takovéto výjimečné postavení Akademie není z pohledu hodnocení výzkumných organizací jednoznačně zřejmé. To jsou jen některá fakta, která ovlivňují pohled na AV ČR. Je přesvědčen, že potenciál AV ČR je dostatečný na prokázání excelentnosti AV ČR.

III. Oblast humanitních a společenských věd

PhDr. Tatána Petrasová, CSc. (nar. 1961)
Ústav dějin umění AV ČR

PhDr. Markéta Pravdová, Ph.D., MBA (nar. 1974)
Ústav pro jazyk český AV ČR

JUDr. Lenka Vostrá, Ph.D. (nar. 1973)
Ústav státu a práva AV ČR

Místopředseda

PhDr. Pavel Baran, CSc. (nar. 1957)
Filosofický ústav AV ČR

Dlouhodobě se věnuje organizaci a řízení vědecké práce. V rámci svého působení v Akademii věd se na počátku 90. let podílel na založení a znovuoživení činnosti Filosofického ústavu AV ČR. Od roku 2005 působil ve funkci ředitele tohoto ústavu. V roce 2013 byl zvolen členem Akademické rady a poté místopředsedou AV ČR pro oblast humanitních a společenských věd. V roce 2014 byl jmenován členem Rady pro výzkum, vývoj a inovace, na zasedání v září 2016 byl zvolen jejím místopředsedou. Byl a je členem řady odborných a poradních orgánů vlády ČR, AV ČR a orgánů GA ČR. Působil a působí také ve vědeckých radách vysokých škol a jejich společných pracovištích. V rámci své pedagogické činnosti působil na VŠE v Praze a na Ostravské univerzitě, v současnosti přednáší na Masarykově univerzitě v Brně. Vedle svého pracovního působení v AV ČR se zabývá zejména vědní politikou v ČR a na různých úrovních se zasazuje o odpovídající postavení vědy a výzkumu v rámci veřejných politik.

Nová Vědecká rada

Vědecká rada je voleným koncepčním orgánem Akademie věd ČR a stálým poradním orgánem Akademické rady AV ČR ve věcech přípravy a realizace vědní politiky AV ČR. Podle Stanov AV ČR má nejvýše 30 členů, z toho nejméně 1/4 a nejvýše 1/3 tvoří externí členové včetně členů zahraničních (při plném počtu 30 členů Vědecké rady je to nejméně 8 a nejvýše 10 členů externích). Nově zvolená Vědecká rada se ujala funkce 25. března 2017.

Seznam nově zvolených interních členů Vědecké rady pro období 2017–2021:

I. Oblast věd o neživé přírodě

**prof. Ing. Jiří Čtyroký,
DrSc.**
Ústav fotoniky a elektro-
niky AV ČR

**prof. RNDr.
Miroslav Engliš, DrSc.**
Matematický ústav
AV ČR

Předseda

**RNDr. Antonín Fejfar,
CSc.**
Fyzikální ústav AV ČR

**doc. RNDr.
Petr Hadrava, DrSc.**
Astronomický ústav
AV ČR

Místopředseda

**Ing. Ilona Müllerová,
DrSc.**
Ústav přístrojové techniky
AV ČR

**prof. RNDr.
Ondřej Santolík, Dr.**
Ústav fyziky atmosféry
AV ČR

**Ing. Oldřich Schneeweiss,
DrSc.**
Ústav fyziky materiálů
AV ČR

II. Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

prof. Ing. Jaroslav Doležel, DrSc.
Ústav experimentální botaniky AV ČR

RNDr. Jaroslav Kuneš, DrSc.
Fyziologický ústav AV ČR

prof. Ing. Petr Ráb, DrSc.
Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR

Místopředsedkyně

prof. RNDr. Blanka Říhová, DrSc.
Mikrobiologický ústav AV ČR

prof. Ing. Karel Ulbrich, DrSc.
Ústav makromolekulární chemie AV ČR

doc. RNDr. Jan Vondráček, Ph.D.
Biofyzikální ústav AV ČR

III. Oblast humanitních a společenských věd

**prof. PhDr.
Marek Blatný, DrSc.**
Psychologický ústav
AV ČR

**doc. PhDr. Luboš Jiráň,
CSc.**
Archeologický ústav
AV ČR, Praha

Místopředsedkyně

**PhDr.
Zdenka Mansfeldová,
CSc.**
Sociologický ústav AV ČR

**doc. PhDr.
Lydia Petráňová, CSc.**
Etnologický ústav AV ČR

**prof. PhDr.
František Šmahel, DrSc.,
dr. h. c. mult.**
Filosofický ústav AV ČR

**PhDr. Oldřich Tůma,
Ph.D.**
Ústav pro soudobé dějiny
AV ČR

**doc. PhDr.
Helena Ulbrechtová,
Ph.D.**
Slovanský ústav AV ČR

Seznam nově zvolených externích členů Vědecké rady pro období 2017–2021:

I. Oblast věd o neživé přírodě

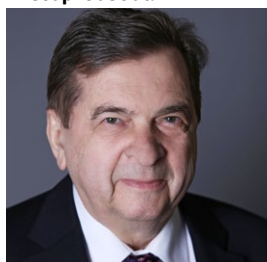
**prof. RNDr.
Miroslav Mašláň, CSc.**
Univerzita Palackého
v Olomouci, Přírodově-
decká fakulta, Katedra
experimentální fyziky

Místopředsedkyně

**prof. RNDr.
Jana Musilová, CSc.**
Masarykova univerzita,
Přírodovědecká fakulta,
Ústav teoretické fyziky
a astrofyziky

Místopředseda

**prof. RNDr. Ivan Netuka,
DrSc.**
Univerzita Karlova, Mate-
maticko-fyzikální fakulta

**prof. RNDr. Jiří Zlatuška,
CSc.**
Masarykova univerzita,
Fakulta informatiky

II. Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

**prof. Ing. Pavel Hasal,
CSc.**
Vysoká škola chemicko-
technologická v Praze,
Ústav chemického inže-
nýrství

**prof. Ing. Josef Koubek,
CSc., FEng.**
Vysoká škola chemicko-
technologická v Praze,
Ústav organické techno-
logie

**prof. Ing. Aleš Růžička,
Ph.D.**
Univerzita Pardubice,
Katedra obecné a anorga-
nické chemie

III. Oblast humanitních a společenských věd

**doc. Mirjam Friedová,
Ph.D.**
Univerzita Karlova,
Filozofická fakulta,
Ústav obecné lingvistiky

**Univ.-Prof. Mag. Dr.
Stefan Michael Newerkla**
Universität Wien, Institut
für Slawistik

prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D., DSc.
Univerzita Karlova, Filozofická fakul-
ta, Ústav pro dějiny umění; Katolická
teologická fakulta, Ústav dějin křesťan-
ského umění

Proč je ve vědě málo žen?

Na vysokých školách dívky převládají, ve vědě a výzkumu však jejich procentuální zastoupení klesá. Je nejnižší od roku 2001 a dosahuje přibližně 27 procent. Podle prof. Illnerové za to může i fakt, že jsou dnes vědci zavaleni administrativou a byrokracií. „Ta neefektivnost může ženy odrazovat, obzvlášť když jsou matkami, které se snaží využívat čas na maximum a zbytečně jím neplýtvat,“ uvedla prof. Illnerová. Podle prof. Heleny Tlaskalové by pomohlo, kdyby se upravil způsob financování výzkumu a více peněz šlo institucím a méně přes granty. Ubylo by tak množství administrativy.

Diskusi Proč je ve vědě stále málo žen? uspořádal Český klub absolventů IVLP (International Visitor Leadership Program) ve spolupráci s Americkým centrem. Akci moderovala dr. Marcela Linková, vědecká pracovnice a vedoucí oddělení Národního kontaktního centra – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR.

Více se dočtete zde.

Nobelista Ben Feringa v Praze

Nizozemský chemik Ben Feringa získal v roce 2016 spolu s Francouzem Jeanem-Pierre Sauvagem a Britem Fraserem Stoddartem Nobelovu cenu za design a výrobu miniaturních strojů sestávajících z jednotlivých molekul. Ve středu 29. března pronesl Ben Feringa v rámci dvou denní konference Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR (ÚOCHB) přednášku nazvanou The Art of Building Small, ve které se věnoval stavbě a významu molekulárních rotorů. Molekulární rotory jsou miniaturní stroje sestávající z jednotlivých molekul, které jsou schopny za určitých okolností vykonávat otáčivý pohyb. V budoucnu se mohou uplatnit v řadě různých možných aplikací, např.

v tzv. chytrých lécích, které by bylo možné cíleně a kontrolovaně aktivovat na konkrétním potřebném místě v organismu. „Seřazením jednotlivých molekulárních strojů do organizovaných 2D filmů či 3D struktur by bylo možno získat nové materiály s budoucím využitím v nanoelektronice. Zde mohou nalézt uplatnění jako paměťové jednotky, frekvenční filtry, zpoždovače signálů atp.,“ popisuje jeden z organizátorů konference v ÚOCHB dr. Jiří Kaleta naděje spojované s možnými aplikacemi.

Více se dočtete zde.

Publikační výkon žen a mužů v českém výzkumu

Vědci v oblasti chemických a biologických věd publikují dvakrát častěji než ženy. Ukazuje to nejnovější studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) při Národohospodářském ústavu AV ČR. Podle autorů výzkumu je základním předpokladem pro snížení genderových rozdílů v publikační produktivitě schopnost žen dosáhnout doktorské úrovně vzdělání.

Nejnovější studii srovnávající publikační výkon mužů a žen v České republice představil prof. Štěpán Jurajda z Národohospodářského ústavu AV ČR (NHÚ) na semináři Muži a ženy v českém výzkumu: publikační výkon, produktivita, spoluautorství a trendy. Diskusní setkání přivítalo hosty 16. března 2017 v pražském sídle NHÚ.

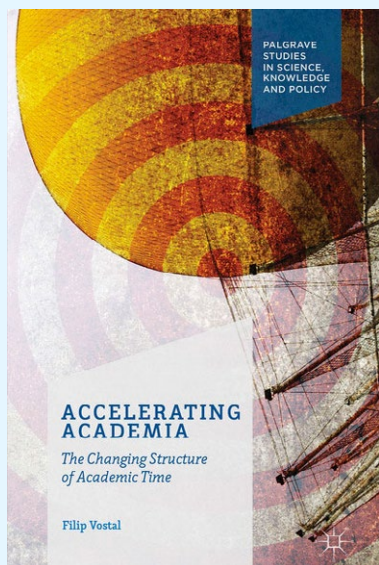
Více se dočtete zde.

Videozáznam semináře můžete zhlédnout zde.

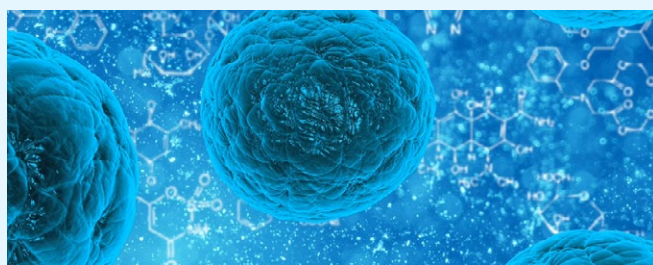
Čas z pohledu vědců

Mnoho akademiků v současnosti zápasí s nárůstem byrokratických povinností a mnohdy tak tráví více času nad administrativou výzkumu než výzkumem samým. Fenomémem časové dimenze modernity a sociálním zrychlením se zabývá publikace *Accelerating Academia: The Changing Structure of Academic Time* dr. Filipa Vostala z Filosofického ústavu AV ČR.

Autor usuzuje, že zrychlení akademického života nelze plně porozumět, aniž bychom pečlivě prozkoumali pozitivní dimenzi zrychlení a položili si otázku, proč si člověk mnohdy dobrovolně zrychlení volí. Na pozadí této pozice zkoumá analýza, proč a jak imperativ zrychlení figuruje ve vysokoškolských a vědních politikách.

Více se dočtete zde.

Tajemství mozku

Funkce stovek miliard nervových buněk, z nichž každá má na svém povrchu tisíce nervových synapsí a mnohonásobně větší počet podpůrných gliových buněk, představuje záhadu, jejíž rozluštění je možné jen ve spolupráci mnoha vědeckých týmů. Poslední dva roky se tak děje i pod hlavičkou Strategie AV21 a programu Kvalitní život ve zdraví i nemoci. Výzkum mozku v Akademii věd ČR se soustřeďuje především do Fyziologického ústavu (FGÚ) a Ústavu experimentální medicíny (ÚEM). Optogenetika, jedna z metod, jež přináší perspektivní možnosti, jak kontrolovat aktivi-

ty mozku, se úspěšně rozvíjí v Ústavu experimentální medicíny AV ČR. „Speciální radiodiagnostické látky, které lze využít při vyšetření mozku pomocí pozitronové emisní tomografie, výrazně vylepší diagnostiku a zacílení léčby onemocnění, jako jsou například epilepsie, Alzheimerova choroba nebo mozkové nádory,“ vysvětluje zase doc. Jakub Otáhal z Fyziologického ústavu AV ČR.

Více se dočtete zde.

Příběh kapky

Na konci března uběhlo 50 let od smrti nositele Nobelovy ceny za chemii Jaroslava Heyrovského. Jím objevená metoda polarografie dokázala jednoduše, levně, rychle a hlavně přesně odpovědět řadě oborů na otázku, jaké látky a v jakém množství se nacházejí v analyzovaném prostředí. Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR připravil putovní výstavu Příběh kapky tvořenou unikátními fotografiemi, přístroji, polarografickými kuriozitami, filmy a přednáškami, která se v roce 2017 postupně představí v Liberci, Litoměřicích, Praze, Hradci Králové a Bratislavě. Myšlenka uspořádat tuto výstavu se zrodila koncem roku 2008 s cílem připomenout v roce 2009 veřejnosti 50. výročí udělení Nobelovy ceny Jaroslavu Heyrovskému. „Nikdo tehdy nevěřil, že život výstavy se jaksi protáhne. Naše původní představa byla uspořádat ji na třech místech a připomenout 50. výročí udělení Nobelovy ceny. Toto je ale již její 22. expozice, a výstava tak putuje po České republice devátým rokem,“ představuje výstavu její autorka Ing. Květa Stejskalová.

Více se dočtete zde.

Za květinami do Průhonice

Botanický ústav AV ČR a Botanická zahrada Průhonice zvou návštěvníky k návštěvě jarních květinových událostí.

13. 5. Květinové slavnosti – zahradnický trh na Malém nádvoří průhonického zámku od 9.00 do 18.00 hodin

18. 5. Den fascinace rostlinami – komentovaná procházka po rozsáhlých genofondových sbírkách Průhonické botanické zahrady od 10.00 a od 16.00

22. 5. Den biodiverzity – probíhá v rámci kampaně Let it Grow – provázení zahradou od 10.00, seminář o biodiverzitě v botanických zahradách od 16.00

3.–4. 6. Trvalkový víkend – Japonský den – ukázky tradiční japonské kultury, výstava Ikebany, workshopy (nejen) pro děti

10.–11. 6. Den pivoňek – výstava sortimentu pivoňek v průhonickém zámku, provázení po pivoňkách od 14.00

11. 6. Víkend otevřených zahrad – procházka i po obnovených partiích Podzámeckého alpina

Více informací najdete zde.

Orient na dosah ruky

Orientální ústav AV ČR zve na cyklus veřejných přednášek s názvem Orient zblízka 2017, jehož prostřednictvím se představí vybraná témata, jimž se věnují či věnovali pracovníci Orientálního ústavu.

15. 5. Afghánistán mezi islámem a politikou – PhDr. Věra Exnerová, Ph.D.

Přednáška přiblíží nedávnou historii Afghánistánu na základě životních příběhů lidí z venkovských i městských oblastí.

22. 5. Islámský stát: Blízký východ na konci časů – Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D.

Islámský stát s nečekanou rychlostí a brutalitou vtrhl prostřednictvím zpravodajství do našeho povědomí. Jde o do krajnosti dotaženou radikalizaci islamismu? Nebo pozorujeme výsledek desetiletí vlád arabských bezpečnostních států a jejich selhání, které umožnily existenci periferií poznamenaných dramatickými demografickými, urbanizačními a sociálními změnami?

5. 6. Diamantová sůtra – PhDr. Jiří Holba, Ph.D.

Diamantová sůtra patří mezi nejhlubší, nejposvátnější a nejvlivnější texty mahájánového buddhismu. Tento krátký sanskrtský text pochází přibližně ze 3.–4. století našeho letopočtu a obsahuje imaginární rozhovor mezi Buddhou a jeho žákem Subhútim.

12. 6. Chrámy, chrámky, svatyně na Taiwanu – PhDr. Vladimír Liščák, Ph.D.

Přednáška se zaměří na sakrální architekturu na Taiwanu, kde se s různými chrámy setkáváme doslova na každém kroku. Výklad spojený s obrazovou prezentací se stane jakýmsi průvodcem po svatostáncích uctívajících různá božstva, ale neopomene ani křesťanské kostely a katedrály i Velkou mešitu ve městě Taipei.

19. 6. Jedno slunce na nebi, jeden vládce na zemi:

Legitimita moci ve světě 14. století – PhDr. Pavlína Cermanová, Ph.D., a PhDr. Jakub Hrubý, Ph.D.

Přednáška se pokusí představit komplexní pohled na to, jak se legitimita moci formovala a vstupovala v platnost v různých paralelně existujících kulturních a politických systémech napříč kontinenty, vynasází se přitom překonat limity primárně evropocentrického vnímání historie.

Přednášky se uskuteční vždy od 19.00 v Malém sále Městské knihovny v Praze.

Byrokratizace vědy aneb Proč nebudeme mít nobelistu?

20. 4. 2017, 9.00 – 12.30 hodin Praha, Hotel President, nám. Curieových 100, Praha 1

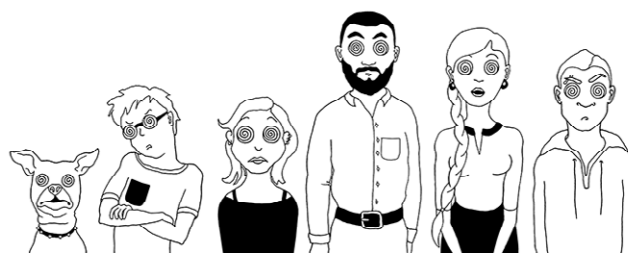
Jak dalece ovlivňuje stupeň byrokracie vědeckou práci? Dá se to do budoucna změnit? Může za to vliv Bruselu anebo si překážky vytváříme především sami? Jaká je role Úřadu vlády? Mohla by pomoci Rada pro výzkum, vývoj a inovace? Lidové noviny ve spolupráci s obchodními partnery a odbornou veřejností zvou na další setkání s osobnostmi z byznysu a politického prostředí. Tentokrát se zaměří na úskalí vědy a výzkumu.

Přednášející:

Eva Zažímalová, předsedkyně, Akademie věd ČR
Arnošt Marks, náměstek místopředsedy vlády pro vědu, výzkum a inovace, Úřad vlády ČR
Tomáš Vyhnánek, náměstek ministra financí ČR
Alice Valkárová, předsedkyně, Grantová agentura ČR
Luděk Knorr, ředitel, Technologická agentura ČR
Radek Zbořil, ředitel, Regionální centrum pokročilých technologií a materiálů
Aleš Laciok, manažer projektů výzkum a vývoj, ČEZ
Luděk Hanáček, partner, Deloitte ČR

Více informací najdete [zde](#).

Výstava optických klamů

Psychologický ústav AV ČR zve na výstavu optických klamů s názvem **Klamárium do 9. 5. 2017 v brněnském science centru VIDA!** Můžete se projít po laně mezi mrakodrapy, proměnit své kamarády v obry či trpaslíky, nahlédnout dovnitř vlastního těla nebo nechat zmizet věci, které jste ještě před chvílí na vlastní oči viděli. Nechte se oklamat, abyste pochopili, jak prostřednictvím zraku poznáváme svět kolem sebe.

Více informací najdete [zde](#).

Děti v laboratoři

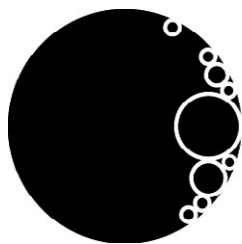
Ústav experimentální botaniky AV ČR zve na workshopy, kde si návštěvníci budou moci vyzkoušet práci v laboratoři.

24. 5. Workshop mikroskopické techniky – návštěvníci si sami připraví trvalý preparát (řezání a barvení parafinových řezů) a ruční řezy čerstvým stonkem spolu s jejich barvením; nedílnou součástí workshopu bude práce s mikroskopem.

25. 5. Workshop pro děti – děti si zkusí vážení, měření pH, přesné dávkování objemu a budou si moci vysít semínka rostlin, která si odnesou domů.

2. 6. Workshop in vitro zahradničení – návštěvníci se seznámí s technikou a prací v in vitro podmínkách, připraví si médium, na které si následně sterilně vysejí semínka rostlin, a každý návštěvník si přesadí masožravou rostlinu, kterou si pak odnese domů.

Workshopy se budou konat vždy od 16.00 do 19.00 hodin. Na všechny workshopy je nutná registrace u Mgr. Markéty Fílové, e-mail: filova@ueb.cas.cz, telefon: 605 965 153.

SCIENCE CAFÉ

Science Café

NOVÉ STRAŠECÍ:

25. 4. Pavel Scheirich: O dějinách astronavigace

Jak se vyvíjely metody orientace podle hvězd a které postupy dnešních nadšenců používali už třeba velcí objevitelé Kolumbovy éry?

19.00, Kavárna Kaffka, Palackého 43

PLZEŇ:

11. 5. Jan Vrba: Jak zmírnit následky mrtvice

Každý rok na následky mrtvice v Evropě zemře 5 milionů lidí. Dalších 5 milionů má po prodělání mozkové příhody trvalé následky. Pomoci by mohla tzv. mikrovlnná helma. Jak funguje? V jaké fázi vývoje se nachází?

19.00, Fakulta biomedicínského inženýrství - České vysoké učení technické v Praze, nám. Sítná 3105

Více informací najdete [zde](#).

Římané na Moravě

Archeologický ústav AV ČR, Brno, zve na své detašované pracoviště v Dolních Dunajovicích návštěvníky jarních exkurzí. V rámci programu Dne otevřených dveří je kromě komentované prohlídky pracoviště připraven také zajímavý program pro děti i dospělé. Zahrnuje malou výstavu archeologických nálezů a jejich replik, ukázky létání a fotografování dronem i promítání výsledků výzkumu archeologických nalezišť z doby římské. Návštěvníci si mohou prohlédnout digitální rekonstrukce římských budov objevených na Hradisku u Mušova, dále pak vyzkoušet repliky římské výstroje a výzbroje. Děti si mohou vyrazit vlastní římskou minci a vyplněním kvízu soutěžit o ceny.

V rámci Dnů otevřených dveří v pátek 16. 6. v 18.00 v obci Pasohlávky přednese vedoucí Střediska pro výzkum doby římské a stěhování národů Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D., přednášku s názvem Římané v Pasohlávkách a jiné archeologické zajímavosti. Přednáška se zaměří na archeologické objevy posledních let v regionu Pasohlávek, které přispívají k poznání vývoje našeho území v prvních staletích našeho letopočtu.

Celou akci mohou zájemci doplnit procházkou po nedávno vzniklých naučných archeologických stezkách katastru obce Pasohlávky, vedoucích po významných archeologických lokalitách z doby římské. Naučná stezka Mušov – Brána do římské říše a na ni navazující stezka Germáni před branami Římské říše vznikla v rámci projektu Regionální spolupráce krajů a ústavů AV ČR.

15.–17. 6. 2017, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.,
Expozitura Dolní Dunajovice, Rudé armády 17,
Dolní Dunajovice

Kontakt: Mgr. Pavla Růžicková, telefon:
+420 723 026 765, e-mail: ruzickova@arub.cz

Více informací najdete [zde](#).

Den Země s Akademií věd

V pátek 21. 4. 2017 se v areálu Geofyzikálního ústavu AV ČR, Astronomického ústavu AV ČR a Ústavu fyziky atmosféry AV ČR v Praze na Spořilově uskuteční program pro žáky základních a středních škol.

Více informací najdete zde.

Zahraníční vědci v ÚOCHB

Ústav organické chemie a biochemie AV ČR zve na přednášky zahraničních hostů.

17. 5. prof. Peter H. SEEBERGER: Automated Glycan Assembly: Basis for Vaccines, Diagnostics and Material Science

14. 6. prof. Scott J. MILLER: Searching for Selective Catalytic Reactions in Complex Molecular Environments

Přednášky se konají v přednáškovém sálu ÚOCHB (budova A, 2. no, A2.01) a začínají vždy v 10.00.

Více informací najdete zde.

Bealovy seznamy zevrubně

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu při Národohospodářském ústavu AV ČR zve na seminář a diskusi na téma Pod pokličkou Bealových seznamů: Jak dál v boji s predátory?

Predátorské časopisy podlamují věrohodnost vědeckého publikování. Řada časopisů podezřelých z predátorských praktik je indexována i v respektovaných citačních databázích. Průkopník boje proti predátorským časopisům Jeffrey Beall však nedávno překvapivě opustil scénu. Některá jeho nařčení z predátorství již dříve vyvolala značné kontroverze. Proto může být užitečné se podrobněji podívat, jaké indexované časopisy jsou uvedené na jeho seznamech. Boj s predátory navíc ještě zdaleka není vyhrán.

2. 5. 2017, 15:30 – 17:00 hodin, CERGE-EI, Politických vězňů 7, Praha 1

Své místo si rezervujte předem e-mailem na adrese idea@cerge-ei.cz nebo vyplněním [registračního formuláře](#).

Více informací najdete zde.

Hudební archeologie

Archeologický ústav AV ČR, Brno, zve na komponovaný podvečer propojující hudbu, archeologii a tanec. Koncert inspirovaný jarem, svobodou, volností, prostorem a atmosférou nového začátku uvede Jana Čížmáře (loutna) a jeho ansámbl Plaisirs de Musique. Při této příležitosti bude veřejnosti představena nová kniha z produkce Archeologického ústavu AV ČR. Obsahově i vizuálně atraktivní publikace přibližuje široké veřejnosti nejvýznamnější objekty i movité nálezy z lokality Mikulčice-Valy, a to v historických souvislostech Velké Moravy.

29. 4. 2017, 17.00, Archeologická základna Mikulčice-Trapíkov. Cena vstupenky: 100 Kč/ 70 Kč. Vstupenky je možné zakoupit na místě.

Více informací najdete zde.

RESEARCH & DEVELOPMENT

in the Czech Republic

www.czech-research.com

Nový portál pro podporu výzkumu, vývoje a inovací

Agentura CzechInvest dlouhodobě podporuje spolupráci v oblasti vědy a výzkumu na území České republiky i v mezinárodním kontextu. Nyní stojí také za vznikem webového rozcestníku www.czech-research.com, který umožňuje zejména zahraničním partnerům snadnou orientaci v českém výzkumném prostředí. Webová stránka obsahuje například základní přehled relevantních institucí, dokumentů, zdrojů financování či novinek z oblasti vědy. Čeští návštěvníci webu jej mohou využívat pro snadnější ilustraci systému českého výzkumu svým zahraničním kolegům, případně k propagaci České republiky a jejích vědeckých, výzkumných a inovativních institucí. Web je dostupný pouze v anglickém jazyce.

Více se dočtete [zde](#).

Objevujeme nová česká slova

Magdalena Kroupová z Ústavu pro jazyk český AV ČR se v březnovém čísle časopisu Vesmír věnuje zajímavým novým slovesům, jež byla odvozena od názvů obchodních značek. Všichni nejspíše známe slovo luxovat nebo googlovat, ale věděli jste, že se objevilo například i slovo brufenovat?

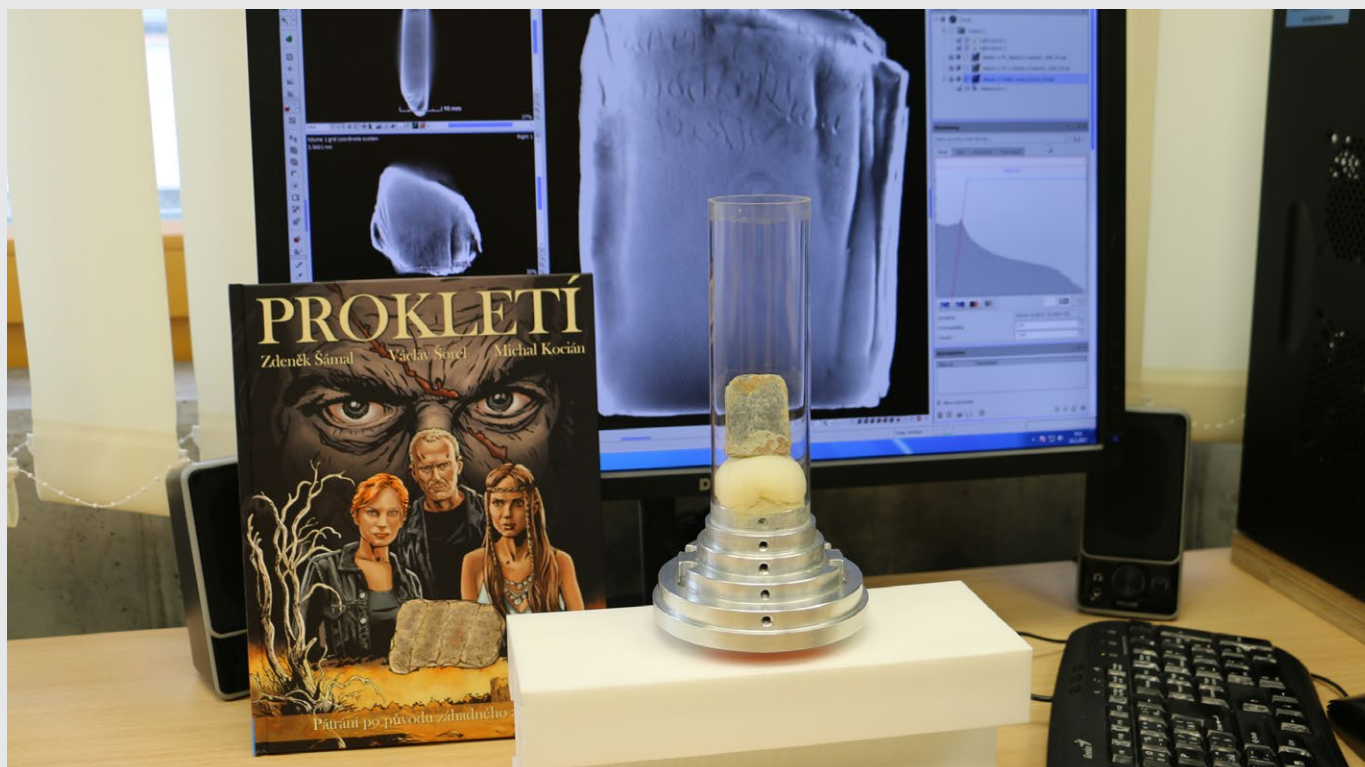
Více se dočtete [zde](#).

Jak vysezené důlky zmátly geology

Když studujete na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, nemine vás zkouška z paleontologie, na niž se musíte naučit například i to, jak poznat „zkamenělou medúzu“. Tato zkamenělina, koncem 19. století určená jako Medusites, se velmi vzácně nachází v usazeninách nejstarších prvohor u obce Skryje. Medúzy se však zachovávají opravdu jen výjimečně. Nový výzkum vědců z Geologického ústavu AV ČR a Přírodovědecké fakulty UK prokázal, že tzv. skryjský Medusites nemá s medúzami nic společného. S největší pravděpodobností jde o důlky v někdejší jenném písečku moře, vysezené mořskými sasankami.

Více se dočtete [zde](#).

Olověný amulet zaujal světové vědce

Centrum excelence Telč, které patří pod Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, se podílí na snaze o přečtení magického textu na olověném amuletu, který byl do plechu vyryt před zhruba 800 lety, jak ukazuje paleografický rozbor částí textu viditelných díky korozi a jeho srovnání s analogickými nálezy v Evropě. Po vyrytí textu byl plech následně rituálním způsobem složen tak, aby text nebyl zvenku čitelný a opětovné rozvinutí amuletu by zna-

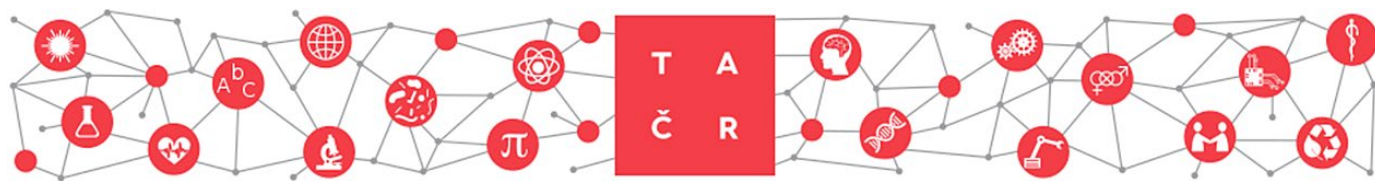
menalo jeho nenávratné poškození. Podobný amulet byl na českých územích nalezen pouze jeden a po celé Evropě jich existuje jen několik dalších. I proto nepřestává své objevitele fascinovat. Zaujal i účastníky významné mezinárodní konference o průmyslové tomografii Industrial Computed Tomography v belgické Lovani. Několik zahraničních pracovišť následně vyjádřilo zájem o spolupráci na dalším zkoumání tohoto vzácného artefaktu.

Za tajemným krokodýlem do Konga

Objevený, zapomenutý a znovuobjevený. To je příběh krokodýla konžského, trpaslíka mezi krokodýly z centrální Afriky. Podstatnou roli v něm hraje Václav Gvoždík z Ústavu biologie obratlovců Akademie věd ČR. Před časem objevil v Kongu unikátní lokalitu, kde tento plaz žije. Václav Gvoždík vyhrál soutěž Expedice Neuron v roce 2015 a získal částku 250 tisíc korun. Expedice, která byla zahájena 16. ledna 2017 a trvala přibližně dva měsíce, přinesla důkazy o existenci nového, dosud přehlíženého druhu afrického pralesního krokodýla, zjistila jeho rozšíření, sesbírala tkáňové vzorky pro následné genetické analýzy pro testování potenciální hybridizace s jinými druhy krokodýlů a také zmonitorovala rozsah obchodu s masem krokodýlů, tzv. bushmeat.

Více se dočtete [zde](#).

Podpora nastupující výzkumné generace a rovných příležitostí

Technologická agentura ČR (TA ČR) vyhlásila první veřejnou soutěž v programu ZÉTA, jehož cílem je zapojení mladé generace do výzkumné a vývojové činnosti směřující k využití výsledků v praxi. „Program ZÉTA má klíčovou úlohu ve zvýšení zájmu mladé generace o projekty s konkrétním praktickým dopadem a propojí tak mladé výzkumnice a výzkumníky s aplikační sférou,“ uvedl Petr Očko, předseda TA ČR.

Intervence programu budou zaměřeny na reálnou spolupráci mladých výzkumných pracovníků a pracovníků při řešení konkrétních výzkumných projektů se subjekty z aplikační praxe ve všech oblastech aplikovaného výzkumu. Program se snaží i o odstranění nerovného postavení studentek a studentů či mladých výzkumných pracovníků a pracovníků, kteří jsou znevýhodněni při podávání návrhů projektů tím, že nemají odpovídající praxi, publikační a jiné výsledky jako jejich starší kolegové.

Program ZÉTA se zaměří také na rozvoj kultury rovných příležitostí mužů a žen pro výzkumnou práci. „Dílčí cíl programu reaguje na fakt, že v roce 2012 v ČR

mezi výzkumníky pracovalo jen 27,5 % žen. Zmíněná opatření adekvátně navazují na NP VaVaI, který mj. požaduje vytváření podmínek pro větší zastoupení žen ve výzkumu, zapojování vysokoškolských studentů do VaV a zvyšování uplatnění absolventů magisterských a doktorských studií v inovačních malých a středních podnicích,“ doplnil Petr Očko. Program uvítal i ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jan Chvojka.

„Je to vynikající program, který velice vítám. Přestože v posledních dvaceti letech tvoří ženy většinu absolujících vysoké školy, tato skutečnost se zatím neodrazila v české vědě a to je potřeba měnit. Ženy mají stejný potenciál věnovat se vědě jako muži a tento program jim to usnadní hned na počátku kariéry,“ říká ministr.

Doba trvání programu se předpokládá v letech 2017 až 2025, tj. devět let. Minimální délka řešení projektů v tomto programu je stanovena na 12 měsíců, maximální na 24 měsíců. Celkové výdaje státního rozpočtu na program činí 720 mil. Kč. Nejvyšší povolená míra podpory na jeden projekt je 85 % celkových uznaných nákladů s tím, že maximální vynaložená částka se omezuje na 5 mil. Kč.

Více informací najdete [zde](#).

Soutěž o nejlepší technickou bakalářskou, diplomovou a disertační práci

Společnost ABB ve spolupráci s mezinárodní studentskou organizací IAESTE a společností Terinvest vyhlašuje VI. ročník ABB University Award – soutěž o nejlepší technicky zaměřenou bakalářskou, diplomovou nebo disertační práci ve školním roce 2016/2017.

Cílem soutěže je:

1. Podněcovat co nejvíce talentovaných vysokoškoláků prostřednictvím řešení konkrétních technických projektů jak k rozvíjení tvůrčích schopností, tak i prezentačních dovedností.
 2. Napomáhat k vyhledávání talentů v oblasti vědy a techniky a zpřístupňovat jim vědecká, výzkumná a výrobní pracoviště ABB v ČR.
 3. Umožňovat talentovaným vysokoškolákům další odborný růst formou účasti ve specializovaných aktivitách v ČR.
 4. Umožnit talentům navázání kontaktu s pracovníky personálního oddělení ABB.
- Přihlásit se [můžete zde](#).

Finálové kolo se uskuteční 21. června 2017 v nových prostorách společnosti ABB v Praze.

Více informací [najdete zde](#).

Vědci z Ústavu chemických procesů AV ČR převzali oborové medaile

Prof. František Kašánek a Ing. Milan Hájek z Ústavu chemických procesů AV ČR převzali ve čtvrtek 23. března medaili Jaroslava Heyrovského za zásluhy v chemických vědách a medaili Františka Křižíka za zásluhy v oblasti technických věd a za realizaci výsledků vědeckého výzkumu.

Prof. František Kašánek patří mezi průkopníky fundamentálního chemicko-inženýrského výzkumu u nás a osobně přispěl k jeho rozvoji, především v systematickém studiu transportních jevů ve vícefázových chemických reaktorech a bioreaktorech a ve využití chemicko-inženýrských vědeckých principů a bioinženýrství k vývoji procesů pro ochranu životního prostředí. Ing. Milan Hájek je zakladatelem Mikrovlnné laboratoře, která se podílí na výchově mladých vědců v tomto oboru a poskytuje konzultace zájemcům z průmyslu o možnostech využití mikrovlnné techniky. Po obhájení kandidátské disertace v oblasti heterogenní katalýzy vedl Ing. Hájek skupinu pracující na vývoji nových katalytických technologií. Značným úspěchem výzkumu je zejména mikrovlnná technologie tavení skla, tavení čediče pro následnou výrobu vláken, sušení knih po povodních a totální recyklace PET lahví na kyselinu tereftalovou. Tyto výsledky jsou chráněny řadou českých a mezinárodních patentů.

Více informací [najdete zde](#).

Magnesia Litera 2017

Publikace Petra Roubala z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR s názvem Československé spartakiády získala nejprestižnější domácí literární ocenění Magnesia Litera. Kniha, která se zabývá fenoménem hromadného cvičení na československých spartakiádách, zvítězila v kategorii Litera za naučnou literaturu. V této kategorii byly dále nominovány publikace Ivy Knobloch a Radima Vondráčka Design v českých zemích 1900–2000 a Afrika zevnitř Petra Pokorného. Obě tyto práce stejně jako vítězná kniha jsou z produkce Nakladatelství Academia.

Více se dočtete zde.

Ceny Nakladatelství Academia

Dne 20. března 2017 se v budově Akademie věd ČR uskutečnilo slavnostní vyhlášení 9. ročníku Cen Nakladatelství Academia a 5. ročníku Studentské soutěže Nakladatelství Academia. Celkem bylo přihlášeno 58 publikací, v rámci jednotlivých kategorií ocenila osmičlenná odborná porota v čele s prof. Ivo Krausem tyto tituly:

V kategorii **původní vědecká nebo populárně-naučná práce** zvítězila publikace Miroslava Bárty Příběh civilizace.

V kategorii **překlad vědecké nebo populárně-naučné práce** zvítězila Jiřina Šedínová s překladem knihy Davida Ganse Ratolest Davidova.

V kategorii **slovník nebo encyklopedická publikace** ocenila porota publikaci Lubomíra Slavička (ed.) Slovník historiků umění, výtvarných kritiků a teoretiků v českých zemích.

Cenu za **výtvarné zpracování publikace** si odnesl Štěpán Malovec za titul Design v českých zemích 1900–2000.

Cena poroty byla udělena Petru Zajíčkoví za publikaci Jeskyně České republiky na historických mapách.

Nejprodávanější knihou roku 2016 z produkce Nakladatelství Academia je kniha Dany a Emila Zátopkových Naš život pod pěti kruhy.

Knihou roku, tedy absolutním vítězem, který získal od porotců v rámci všech kategorií nejvíce hlasů, byla vyhlášena publikace Miroslava Bárty Příběh civilizace.

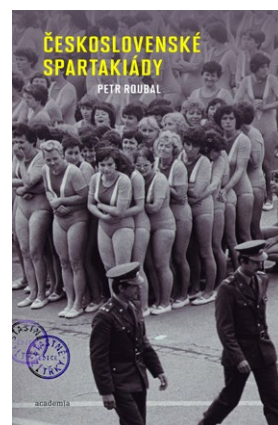
Autor převzal z rukou předsedy Akademie věd ČR prof. Jiřího Drahoše křišťálovou plastiku, která je dílem výtvarníka Jana Exnara.

Československé spartakiády

Petr Roubal
Nakladatelství Academia
edice: Šťastné zítřky, 2016, 408 s.

Kniha Československé spartakiády se zabývá fenoménem hromadného cvičení na československých spartakiádách v letech 1955 až 1985. Šest spartakiád zabralo jen několik málo dnů ze čtyřiceti let existence socialistického Československa, přesto představovaly jeden z nejdůležitějších oficiálních rituálů, jenž k sobě dodnes poutá nesmířitelně odlišné vzpomínky pamětníků. Spartakiády navazovaly personálně, organizačně, ale i ideově na tradici sokolských sletů, které se zase inspirovaly německým turnerským hnutím. Krátce po Gottwaldově smrti se stranické vedení rozhodlo tuto tradici využít pro potřeby legitimizace nového režimu. Smyslem hromadného a synchronizovaného pohybu cvičenců na Strahovském stadionu, největším stadionu světa, bylo doslova „ztělesnění“ zvláštního konceptu socialistického lidu, který měl být zdrojem vši moci a zároveň zcela tvárný podle přání vládnoucí strany. Zatímco od 50. let znázorňovaly společnost jako dokonalý mechanismus, jako stroj složený z kolektivů dělníků, rolníků a pracující inteligence, normalizační spartakiády měly demonstrovat organické sepětí šťastných a blahobytných věkových skupin obyvatel. Jestliže první spartakiády potlačovaly jakoukoli sexualitu, ty pozdní stavěly na odív ženskou krásu a mladistvou smyslnost. Kniha se věnuje také organizaci spartakiád, jež si vedle obrovských finančních prostředků vynutila zapojení expertních znalostí stovek bývalých sokolských činovníků, a reakci širší veřejnosti na ně, zejména prožívání spartakiád jako smysluplného rituálu samotnými cvičenci. Petr Roubal se opřel o několikadekátový archivní výzkum a napsal monografii, v níž důkladně vysvětluje návaznost na sokolskou tradici, ukazuje obrovskou energii a prostředky vložené do nácvičku i organizace strahovských vystoupení a originálně vykládá symboliku spartakiád.

Více informací najdete zde.

Prahou Jaroslava Seiferta

Jaromír Slomek
Nakladatelství Academia
edice: Průvodce, 2017, 304 s.

Dobovými i aktuálními fotografiemi bohatě vybavený literárně-místopisný bedekr a současně seifertovská čítanka. Procházka pražskými ulicemi od činžovního domu v Bořivojově ulici na Žižkově, kde se 23. září 1901 Jaroslav Seifert narodil, přes školní budovy, pražské lokality spjaté s jeho životem i rozsáhlým dílem, jako například redakce, v nichž pracoval, kavárny a vinárny, které si s přáteli oblíbil, místa, do nichž se po celý život vracel ve svých verších, až po chrám svaté Markéty v Břevnově, kde se pražská veřejnost 21. ledna 1986 s milovaným básníkem rozloučila před jeho pohřbem v Kralupech nad Vltavou. Vychází v roce třicátého výročí Seifertova úmrtí.

Více informací najdete zde.

O fikci nově

Calin-Andrei Mihailescu, Walid Hamarneh (eds.)
Nakladatelství Academia
edice: Možné světy, 2017, 452 s.

Dílo vydané v roce 1960 představovalo a dodnes představuje jeden ze zásadních souborů věnovaných problematice fikce v literatuře a umění. Obsahuje pečlivě vybrané statě předních světově uznávaných vědců zabývajících se teorií fikce a narativem. Kniha je rozdělena do šesti částí; vedle poslední, věnované zhodnocení Doleželova díla v kontextu mezinárodní literární vědy, si tematicky všímají problémů spojených se vztahem fikce a filozofie, modelovosti, žánrovosti a genderové perspektivy, vztahu fikce a historicity a poetiky. Editorům se podařilo oslovit pestrou řadu předních světových osobností (namátkou Ruth Ronenová, Nicholas Rescher, John Woods, Cesare Serge, Pierre Oullet, Uri Margolin, Didier Coste, Peter Steiner, Umberto Eco, Ladislav Matějka, Thomas Pavel ad.).

Více informací najdete zde.

Přístupy k etice III

Jakub Jirsa et al.
Nakladatelství Filosofia
2017, 362 s.

Jakou podobu má mít dobré jednání v současném světě? Na jakých základech a jakým způsobem se má budovat etika? Dvacáté století zaznamenalo nejen další rozvoj utilitarismu a Kantem inspirovaných etických teorií, ale zároveň v něm došlo k renesanci etiky ctností a několika zásadním pokusům o nové promyšlení přístupu k etickým tématům a k etické teorii samé. Cílem této knihy je představit odpovědi na výše zmíněné otázky s vědomím plurality etických přístupů, která je pro dvacáté století příznačná. Třetí, závěrečný svazek projektu Přístupy k etice se zaměřuje na hlavní směry a postavy etiky a morální filosofie dvacátého a počátku jednadvacátého století.

Více informací najdete zde.

TV magazín AV ČR

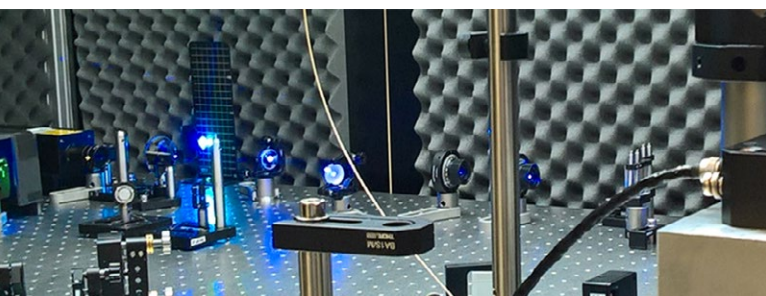
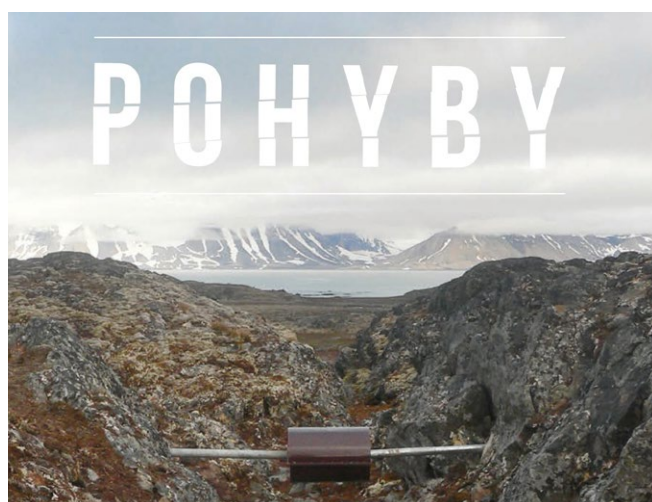
Co skrývá Pražský hrad? Prozradí v dubnovém magazínu Česká věda Archeologický ústav AV ČR. Pohled do světa nanokrystalů zprostředkuje divákům Fyzikální ústav AV ČR. Cesta k pozorování dějů doby mladší než jedna miliarda let byla zkoumána zasedáním Evropské jižní observatoře (European South Observatory, ESO) a redaktoři České vědy byli u toho také. Vědci z Ústavu chemických procesů jim zase vysvětlili, co jsou to helicény.

[Podívejte se zde.](#)

Pohyby

Daleko za polární kruh, až na arktický sever se každoročně vydává skupina českých geologů z Ústavu struktury a mechaniky hornin AV ČR. Jejich cílem je Hornsund. Nejjížnější zátoka ostrova Západní Špicberky, kde vědci už 6 let pomocí unikátního přístroje pravidelně monitorují pohyby země a mapují dosud neprozkoumaný terén, který byl dříve hluboko pod ledem. Na svou poslední expedici za polární kruh badatelé přizvali i filmaře z Akademie věd ČR. Film ocenila porota na festivalu Academia film Olomouc. A letos v březnu a na začátku dubna jej vysílala i Česká televize.

[Podívejte se zde.](#)

Za hranicemi viditelného

Nanoptika začíná tam, kde končí možnosti konvenční mikroskopie. Laboratoř dr. Piliarika se zaměřuje na získávání nových poznatků o interakci světla s hmotou na nanoskopické úrovni pod hranicí difrakčního limitu světla a o vývoji nových experimentálních metod k řešení aktuálních otázek v biologii, biofyzice a chemii.

[Podívejte se zde.](#)

Šlechtitelé v laboratoři

V Olomouci byla otevřena první tuzemská Aplikační laboratoř pro šlechtitele, která vznikla za přispění výzkumného programu Potraviny pro budoucnost v rámci Strategie AV21. Olomoučtí vědci nabídnou šlechtitelům odborné konzultace, seznámí je s nejnovějšími objevy a především jim pomohou při využívání molekulárních technik i výzkumu molekulární genetiky a genomiky.

[Podívejte se zde.](#)

Tajemství Mléčné dráhy

Nejtmaší místa Slovenska nabízejí v noci úchvatné pohledy k nebi. Všiml si toho i astronom a fotograf Ondrej Králik. Přes krásné popředí salaše pořídil portrét soustavy spirálních ramen naší Galaxie – portrét Mléčné dráhy. Za tento snímek „Mliečna dráha nad Salašom Zbojská“ obdržel titul Česká astrofotografie měsíce za březen 2017.

To, co spatříme jako úžasné barevný a trochu rozervaný pás táhnoucí se oblohou, nazýváme Mléčnou dráhou. Tento pohled zaujal i naše předky. Řekové například tvrdili, že představuje proud mateřského mléka bohyně Héry, manželky nejmocnějšího z řeckých bohů Dia. Bůh Zeus byl záletník. S dcerou mykénského krále Élektrýóna a manželkou tírynthského krále Amfitryóna zplodil syna, který dostal jméno Hérakles. Zeus dal Hérakla ve spánku tajně přiložit k Hérině prsu. To proto, že kdo se jako kojeneц napil Hérina mléka, byl přijat mezi nesmrtelné. Héra se mocným sáním kojence probudila a odstrčila jej od sebe. Vytrysklé mléko se stalo Mléčnou dráhou.

Ovšem nejen Řekové se o Mléčnou dráhu zajímali. Inkové v ní zase viděli nebeskou řeku. Pozemskou řeku Vilcanotu pak považovali za její pokračování. V Mezopotámii Mléčná dráha znamenala kouř stoupající k bohům z obětních ohňů a ruská legenda hovoří o nešťastné nevěstě, jejíž závoj a svatební šaty Mléčnou dráhu vytvořily. V Indii je známá jako dno Gangy nebo jako cesta hada. V Laponsku a jiných severských zemích představuje cestu tažných ptáků, kteří se podle ní orientují, když letí na jih. V Botswaně některé kmeny věří, že Mléčná dráha představuje páteř velkého zvířete prostírajícího se na obloze.

Marcus Manilius v 1. stol. n. l. také uvedl různá vysvětlení pro vznik Mléčné dráhy. Jedním z popisů bylo,

že je to šev, ve kterém jsou spojeny dvě poloviny nebe, nebo naopak, že je to místo, kde se nebe roztrhlo, a tím místem k nám proniká svět z druhé strany. Faktem je, že až do 20. stol. n. l. se přesně nevědělo, co to vlastně Mléčná dráha je, byť se k nynější představě různí autoři jako Herschel, Kaptejn či Shapley blížili. V podstatě až v roce 1930 Julius Trumpler popsal charakter Galaxie díky studiu rozložení otevřených hvězdokup.

Dnes jsme na tom lépe. Víme, že se jedná o pohled na několik za sebe se promítajících ramen naší hvězdné soustavy, kterou nazýváme Galaxie. Ta má tvar plochého disku tvořeného jádrem a soustavou ramen tvořících spirály o průměru 28 tisíc parseků. Tato čokovitá - prachem, plynem a hvězdami vyplněná oblast - je obklopena galaktickým halem a galaktickou korónou sahající až do vzdáleností 200 tisíc parseků. Tyto útvary kromě nám známých hvězd a plynů obsahují i tajemnou temnou hmotu.

Na vítězném snímku můžeme zahlédnout ty nejkrásnější oblasti Mléčné dráhy viditelné z našich krajin – od rozervaných oblastí v okolí Štřelce a středu Galaxie nedaleko hvězdy Antares ze Štíra až po zdánlivě klidnějších oblasti vodíkových mlhovin v Labuti, kde pozorovatele zaujme červená mlhovina tvaru Severní Ameriky nedaleko hvězdy Deneb.

*Připraveno ve spolupráci
s Astronomickým ústavem AV ČR.*

Akademie věd
České republiky

A AKADEMICKÝ BULLETIN B

